

**OTTO LIMAN FON SANDERS VA USMONLI ARMIYASINING
MODERNIZATSIYASI****Boltayev Oxun Obid o'g'li**

Osiyo Xalqaro Universiteti "Ijtimoiy fanlar va texnika" fakulteti,
Tarix va filologiya kafedrası, o'qituvchisi.

email: 9690798@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15661276>

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Germaniyaning harbiy rahbari Otto Liman fon Sandersning Usmonli imperiyasidagi faoliyati, xususan, Birinchi Jahon Urushi davridagi roli va Gallipoli janglaridagi boshqaruvi tahlil qilinadi. Maqolada Liman fon Sandersning Turkiyada harbiy-siyosiy vazifalari, uning ichki qarama-qarshiliklarga qarshi kurashi hamda Usmonli armiyasining islohoti yo'lidagi sa'y-harakatlari o'rganilgan. Shuningdek, uning Usmonli imperiyasining harbiy strategiyasiga ta'siri va nemis harbiy ta'sirining ahamiyati ham ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Otto Liman fon Sanders, Usmonli imperiyasi, Birinchi Jahon Urushi, Gallipoli jangi, harbiy boshqaruv, harbiy islohotlar, nemis harbiy ta'siri, Turkiyada harbiy missiya, ichki qarama-qarshiliklar, harbiy strategiya.*

Liman fon Sanders Germaniya imperiyasi armiyasida yuqori lavozimlarda xizmat qilgan harbiy rahbarlardan biridir. U Birinchi Jahon Urushi vaqtida, ayniqsa, Turkiya (Usmonli imperiyasi) hududida faoliyat ko'rsatgan. 1913-yildan 1918-yilgacha u Usmonli imperiyasining harbiy maslahatchisi va Mudofaa boshqarmasi boshlig'i bo'lgan. Liman fon Sanders Usmonli armiyasining qayta tashkil topishi va jangovar samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynagan.

Ayniqsa, 1915-yilda Gallipoli janglarida (Dardanellarning mudofaasida) Usmonli qo'shinlariga yordam berib, Antanta kuchlariga qarshi muvaffaqiyat qozonishida katta hissa qo'shgan.

1913-yilda Otto Liman fon Sanders Usmonli imperiyasining harbiy maslahatchisi sifatida Konstantinopolga (hozirgi Istanbul) yuborildi. Bu vaqt Usmonli imperiyasi ichki va tashqi siyosiy inqirozlar, harbiy zaifliklar va xalqaro bosim ostida edi. Liman fon Sanders bu vaziyatda Usmonli armiyasini modernizatsiya qilish, mudofaa tizimini takomillashtirish va Germaniya bilan harbiy aloqalarni mustahkamlash uchun mas'ul bo'ldi. Uning kelishi Usmonli harbiy missiyasi ustidan nazoratni o'z qo'liga olishi bilan kechdi. Ammo uning faoliyati doimo oddiy emas, bir qancha murakkabliklar va qarama-qarshiliklarga duch keldi. U, o'zining tajribasi va ilmiy yondashuvi bilan Usmonli harbiy tizimining boshqaruv uslubiga o'zgarishlar kiritishga harakat qildi. Liman fon Sanders Usmonli imperiyasidagi harbiy missiyaning boshlig'i sifatida o'zining barcha harbiy vakolatlarini amalga oshirishni istadi. U Konstantinopolda joylashgan harbiy komissiyaning rahbari bo'lib, Usmonli armiyasining yuqori boshqaruviga mas'ul edi.

Ammo uning bu harakati mahalliy siyosiy va harbiy doiralarda katta noroziliklarni keltirib chiqardi. Turkiyada o'sha davrda mavjud bo'lgan ichki kuchlar va millatchi harakatlar Liman fon Sandersning chet el vakili sifatida harbiy boshqaruvga aralashishidan xavotirda edilar.

Shuningdek, u Usmonli imperiyasining harbiy resurslarini samarali taqsimlash, yangi harbiy texnologiyalar va usullarni joriy qilishga harakat qildi. Ammo bu jarayon oson kechmadi, chunki turk ofitserlari orasida ruhiy tushkunlik va tartibsizlik mavjud edi. Liman fon Sanders harbiy komissiya doirasida bir qator islohotlar amalga oshirdi, shu jumladan harbiy xizmatdagi yosh cheklovlar va xizmat tartibini yangilash. 1915-yilda

Birinchi jahon urushi davomida Gallipol yarim orolida bo'lib o'tgan janglarda Liman fon Sandersning strategik mahorati aniq ko'rsatildi. Antanta davlatlari kuchlari Gallipol hududiga bosqin uyushtirgan paytda, u Usmonli armiyasini boshqarib, kuchlarni samarali joylashtirish va mudofaa chizig'ini mustahkamlashga muvaffaq bo'ldi. Liman fon Sandersning o'z vaqtida qabul qilgan qarorlari va harbiy boshqaruvi Antanta kuchlarining muvaffaqiyatsizligini ta'minladi. U o'zining tajribasidan foydalanib, mudofaa chizig'ini qayta tashkil qildi, harbiy taktikalarga yangicha yondashdi va kuchlarni tezkor tarzda harakatga keltirdi. Bu janglar Usmonli imperiyasining urushdagi eng muhim mudofaa yutug'i sifatida tarixga kirgan. Liman fon Sandersning faoliyati davomida Turkiyada ichki siyosiy vaziyat ham murakkablashdi. Harbiy missiyaga qarshi turk millatchilari va siyosiy kuchlari o'z noroziliklarini bildirganlar. Ayrim hollarda uning faoliyati siyosiy intrigalarga va milliy manfaatlariga zid bo'lib ko'rindi.

Shuningdek, turk harbiy doiralari orasida ruhiy tushkunlik, tartibsizlik va xizmatga nisbatan noroziliklar mavjud edi. Bu holat Liman fon Sandersning boshqaruvini murakkablashtirdi, chunki u o'zining Germaniyadagi tajribasini Turkiyada to'liq amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lmadi. Ammo unga qaramay, u harbiy missiyani saqlab qoldi va o'zining taktik va strategik g'oyalarini amalga oshirishga harakat qildi.

Xulosa Otto Liman fon Sandersning Turkiyadagi harbiy faoliyati Birinchi jahon urushining muhim voqealaridan biri bo'lib, Usmonli imperiyasining urushdagi muvaffaqiyati va harbiy tashkilotining modernizatsiyasi uchun katta ahamiyatga ega edi. U o'zining bilim va tajribasi bilan Usmonli armiyasining qayta tashkil etilishiga, mudofaa tizimining kuchayishiga va jangovar muvaffaqiyatlarga hissa qo'shdi. Biroq uning faoliyati ko'plab ichki qarama-qarshiliklar, siyosiy muammolar va harbiy doiralardagi qiyinchiliklar bilan kechdi. Shu sababli, Liman fon Sandersning Turkiyadagi faoliyati nafaqat harbiy, balki siyosiy nuqtai nazardan ham chuqur o'rganishga loyiqdir. U tarixda Usmonli imperiyasining oxirgi yillari va Birinchi jahon urushi davridagi muhim shaxs sifatida qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Liman von Sanders. *Fünf Jahre Türkei*. Berlin, 1920, 418 S
2. Лудшувейт Е. Ф. Турция в годы Первой мировой войны 1914—1918 гг. ... М.: Издательство Московского университета, 1966. — 387 с
3. Boltayev, O. (2024). XX ASR BOSHLARIDA GERMANIYA VA TURKIYA ITTIFOQINING MARKAZIY OSIYOGA TA'SIRI. *Modern Science and Research*, 3(12), 556-564.
4. Boltayev, O. (2023). A GENERAL DESCRIPTION OF THE POLITICAL AND DIPLOMATIC PROCESSES IN CENTRAL ASIA IN THE MIDDLE OF THE 18TH CENTURY. *Modern Science and Research*, 2(9), 145-149.
5. Boltayev, O. (2024). QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI. *Modern Science and Research*, 3(10), 64-68.
6. Obid o'g'li, B. O. QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI.
7. Boltaev, O. (2024). BUKHARA'S CARAVAN TRADE AND ITS ROLE ON THE SILK ROAD. *Analytical Journal of Education and Development*, 4(10), 293-297.

8. Boltayev, O. (2025). TARIX FANI UCHUN YOZMA VA OG'ZAKI MANBALARNING SHAKLLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(1), 909-917.
9. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG 'OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037.
10. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG 'OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037
11. Boltayev, O. (2025). XVIII ASR BOSHLARIDA BUXORO XONLIGI HUDUDIGA KO'CHMANCHI QABILALARNING HUJUMLARI VA HUKUMRON QATLAMNING ULARGA QARSHI HARAKATLARIGA UMUMIY TAVSIF. *Modern Science and Research*, 4(3), 791-799.
12. Boltayev, O. (2025). XVIII ASR O 'RTALARIDA MARKAZIY OSIYODAGI SIYOSIY VA XALQARO MUNOSABATLARIGA ERONING TA'SIRI. *Modern Science and Research*, 4(4), 1457-1466
13. Gulyamov, A. (2025). MANG 'ITLAR SULOLASI DAVRIDA DAVLAT BOSHQARUVI, TUZUMI VA ICHKI SIYOSATI. *Modern Science and Research*, 4(1), 790-798.
14. Gulyamov, A., & Xamidova, R. (2025). ABU RAYHON BERUNIY BUYUK QOMUSIY OLIM. *Modern Science and Research*, 4(2), 758-766.
15. Gulyamov, A. (2025). BUXORO AMIRLIGIDA ISTIQOMAT QILGAN MILLIY-ETNIK GURUHLAR. *Modern Science and Research*, 4(2), 1020-1028.
16. Azizovich, G. A. (2024). Trade Relations of Population in Bukhara Emirate, Shariah Rules and Regulations in Commercial Affairs, Partnership Relations. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 189-194.
17. Azizovich, G. A. (2024). Family-Marriage and Inheritance Relations of the Population in the Bukhara Emirate. *Miasto Przyszłości*, 53, 964-969.
18. Gulyamov, A. (2024). BUXORO MUZEYNING TASHKIL TOPISHI TARIXI. *Modern Science and Research*, 3(12), 659-667.
19. Gulyamov, A., & Atoyeva, M. (2025). ABU ALI IBN SINO-ILM-FAN TARIXIDAGI BUYUK ALLOMA. *Modern Science and Research*, 4(3), 591-599.
20. Gulyamov, A. (2025). O 'RTA ASR SHAHARLARINING DEMOGRAFIK HOLATI, SHAHARLARNING KENGAYISHI, AHOLINING IJTIMOYIY TARKIBI. *Modern Science and Research*, 4(3), 974-983.
21. Gulyamov, A. (2025). TARIX SAHIFALARIDA SOHIBQIRON AMIR TEMUR. *Modern Science and Research*, 4(4), 449-459.
22. Gulyamov, A. (2025). BUXORO VOHASIDA DINIY MAROSIM VA URF-ODATLARDAGI TRANSFARMATSIYA JARAYONLARINING ETNOGRAFIK TAHLILI. *Modern Science and Research*, 4(4), 1676-1686.
23. Юсупович, К. С. (2024). КРАТКИЙ ОБЗОР НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА И ДВИЖЕНИЯ “ТАЛИБАН”, НА ФОНЕ ЗАХВАТА ТАЛИБАМИ ВЛАСТИ В АФГАНИСТАНЕ В 2021 ГОДУ. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 4(11), 227–229. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/12432>

24. Yusupovich, K. S. (2024). Abu Hafs Kabir and the Spread of the Hanafi Madhhab in Transoxiana. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 204–207. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/4079>
25. Каримов Сухроб Юсупович. (2024). ОРДЕН НАКШБАНДИЯ: ИСТОРИЯ, УЧЕНИЕ И ВЛИЯНИЕ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14509878>
26. С. Ю. Каримов. (2025). РОЛЬ ФАЙЗУЛЛЫ ХОДЖАЕВА В ИСТОРИИ УЗБЕКИСТАНА. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14741491>
27. Нийозова Гулчехра Шерматовна, & Каримов Сухроб Юсупович. (2025). КУСАМ ИБН АББАС И ИСЛАМИЗАЦИЯ СРЕДНЕЙ АЗИИ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14736948>
28. Каримов Сухроббек Юсупович. (2025). ТАРИКАТ ЯССАВИЯ: ИСТОРИЯ, УЧЕНИЕ И ВЛИЯНИЕ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14872554>
29. Нийозова Гулчехра Шерматовна, & Каримов Сухроб Юсупович. (2025). ВОЗНИКНОВЕНИЕ СУННИЗМА И ШИИЗМА. ОТЛИЧИЕ ДВУХ ТЕЧЕНИЙ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14908934>
30. Karimov Suxrobbek Yusupovich. (2025). THE ROLE OF KHAN UZBEK IN SPREADING ISLAM IN THE GOLDEN HORDE. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15027058>
31. Haqqulov, M. Y. O. G. L. (2022). Markaziy Osiyoda ilk diplomatik munosabatlar tarixi. *Science and Education*, 3(10), 385-389.
32. Yunusovich, H. M. (2024). Experiences Related to the Fine Fiber Cotton of Uzbekistan during the Years of Soviet Authority. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 129-132.
33. Yunusovich, H. M. (2024). The Formation, Development and Role of the High Seljuk Empire Founded by the Turkic Peoples in the Islamic World. *Miasto Przyszłości*, 53, 956-959.
34. Haqqulov, M. (2024). O 'RTA OSIYO XALQLARINING OZODLIK ORZUSI BO'LGAN "TURKISTON MUXTORIYATI". *Modern Science and Research*, 3(12), 609-613.
35. Haqqulov, M. (2025). USMONIYLAR IMPERIYASINING TASHKIL TOPISH TARIXI. *Modern Science and Research*, 4(1), 663-672.
36. Haqqulov, M. (2024). TURKISTON OZODLIGINING JARCHILARI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(11), 154-159.
37. Gulyamov, A., Srojewa, G., & Haqqulov, M. (2025). O 'RTA OSIYO OLIMLARINING KARTOGRAFIK MEROSI. *Modern Science and Research*, 4(1), 221-227.
38. Xakkulov, M., & Kosimov, U. (2025). HISTORY OF MILITARY WORK IN THE EMIRATE OF BUKHARA. *Journal of universal science research*, 3(1 (Special issue)), 319-325.
39. Xayrullayev, U. (2024). THE IDEA THAT MADE THE OTTOMAN STATE GREAT (RED APPLE II). *Modern Science and Research*, 3(2), 1071-1073.
40. Xayrullayev, U. (2024). BRIEFLY ABOUT THE" RED APPLE" MYTHOLOGY OF THE TURKS. *Modern Science and Research*, 3(1), 568-572.

41. Umidjon, X. (2024). Literacy and Information Exchange in the Ancient East and West. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 4(3), 179-183.
42. Xayrullayev, U. (2024). THE POSITION OF CENTRAL ASIAN GOVERNORSHIPS DURING THE PERIOD OF THE TURKISH KHANATE AND THE ARAB INVASION.
43. Xayrullayev, U. (2024). EFTALLAR DAVLATI VA TURK XOQONLIGIDA HUKMDORLIK LEGITIMATSIYASI. Modern Science and Research, 3(12), 843-851.
44. Xayrullayev, U. (2024). TURK XOQONLIGI VA ARABLAR BOSQINI DAVRIDA O'RTA OSIYO HOKIMLIKLARINING MAVQEYI. Modern Science and Research, 3(12), 339-343.
45. Xayrullayev, U., Sayfutdinov, F., & Rahmonova, S. (2025). SHAYBONIYLAR DAVLATI VA USMONLI TURKLAR DAVLATI O'RTASIDAGI DASTLABKI ALOQALAR TAVSIFI. Modern Science and Research, 4(1), 147-154.
46. Xayrullayev, U. (2025). BUXORO VILOYATINING IQTISODIY HOLATI (1990-1991 YILLAR). Modern Science and Research, 4(1), 1018-1024.
47. Muyiddinov, B. (2023). XII-XIII ASRLAR DAVRIDA BUXORODA ILM – FANNING RIVOJLANISHI. SCHOLAR, 1(28), 341–345. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10027071>
48. Muyiddinov Bekali. (2023). MO'G'ULLAR BOSQINI DAVRIDA BUXORONING AYANCHLI TAQDIRI. TADQIQOTLAR.UZ, 25(2), 212–215. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/index.php/new/article/view/308>
49. Muyiddinov Bekali. (2023). THE ROLE OF BUKHARA AND OTHER CITIES IN THE MILITARY ART AND ARMY STRUCTURE OF KHOREZMSHAHS . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 35(3), 55–58. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/10035>
50. Muyiddinov, B. (2024). BARTHOLD'S "СОЧИНЕНИЯ. ТОМ I. ТУРКЕСТАН В ЭПОХУ МОНГОЛЬСКОГО НАШЕСТВИЯ" THE HISTORY OF THE CREATION OF THE WORK. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(1), 699–702. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10552555>
51. Muyiddinov, B. (2024). THE ROLE OF MILITARY REFORMS IN THE BUKHARA KHANATE IN THE LIFE OF THE STATE UNDER THE SHAYBANIDS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 646–648. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10668887>
52. MB Bahodir o'g'li. (2024). Military Art of Turkish Khaganate in the Early Middle Ages. European Journal of Innovation in Nonformal Education, 4(16), 223–227. <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/2705/2586>
53. XORAZMSHOHIDLAR DAVLATI HAYOTIDA TURKON XOTUNNING O'RNI. (2024). MEDICINE, PEDAGOGY AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE, 2(4), 463-469. <https://universalpublishings.com/index.php/mpttp/article/view/5192>
54. Muyiddinov Bekali Bahodir o'g'li. (2024). The coronation and campaigns of Alexander The Great. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(5), 400–412. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11222912>
55. Sayfutdinov F., & Sharipov D. (2025). CENTRAL ASIAN INTEGRATION: HISTORICAL DEVELOPMENT AND PROSPECTS. *Journal of Universal Science Research*, 3(1(Special issue), 300–304. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/universal-scientific-research/article/view/65623>

56. Ilniyazovich, S. F. (2023). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TARIX FANINI O'QITISHDAGI AHAMIYATI.
57. Ilniyoz o'g'li, S. F. (2023). ETNOGRAFIK TADQIQOTLARDA QORAQALPOQ XALQINING YORITILISHI.
58. Ilniyazovich, S. F. (2024). The Formation of Preliminary Knowledge about the People of Karakalpak. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 149-155.
59. Sayfutdinov, F. (2024). BUXORO AMIRLIGINING QURILISH TARIXI: MADANIY VA ARXITEKTURA TARAQQIYOTI MEROSI. *Modern Science and Research*, 3(12), 852-858.
60. Ярашова, М. . (2024). ЖАҲОН ЭТНОЛОГИЯСИ ФАНИ ВА УНИ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МЕТОДОЛОГИЯСИ. *Modern Science and Research*, 3(10), 362–368. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/44901>
61. Ярашова, М. (2024). БУХОРО ВОҲАСИДА МАТО ВА МАТО ТАЙЁРЛАШ УСУЛЛАРИ. *Modern Science and Research*, 3(11), 782–787. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/48057>
62. Yarashova Mohlaroyim Shuhratovna. (2024). Muyiddin Ibn Arabiyning Tasavvuf Ta'limotida Tahsil Olgan Ayol Ustozlari Va Ta'lim Bergan Ayol Shogirdlari. *Miasto Przyszłości*, 52, 622–625. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/4679>
63. Yarashova, M. (2024). ILK O'RTA ASR MANBALARIDA KIYIM-KECHAKLAR VA ULAR BILAN BOG'LIQ ATAMALAR TAVSIFI. *Modern Science and Research*, 3(12), 621–632. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58456>
64. Toshpo'latova, S. (2025). BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINING UMUMIY KONTSEPTSIYASI VA AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(3), 481-484.
65. Toshpo'latova, S. (2025). FOROBIYNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. *Modern Science and Research*, 4(1), 177-186.
66. Toshpo'latova, S., & Tursunova, S. (2025). TURKISTONDAGI-BIRINCHI DRAMMA. *Modern Science and Research*, 4(3), 468-480.
67. Toshpo'latova, S., Gadayeveva, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 985-993.
68. Gadayeveva, M., Toshpolatova, S., & Sadullayev, U. (2024). TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI. *Modern Science and Research*, 3(12), 994-1003.
69. Sadullayev, U., Gadayeveva, M., & Toshpo'latova, S. (2024). MAHALLA-QADRIYATLAR BESHIGI. *Modern Science and Research*, 3(12), 1228-1238.
70. Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARINING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRIS METODIKASI. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14520996>

71. Toshpo'latova, S. (2024). TARIX FANINI O'QITISHDA SAMARALI METODLAR. Modern Science and Research, 3(11), 774-782.
72. Тошполатова, Ш. (2024). THE PRESENT IRANIANS. Журнал универсальных научных исследований, 2(5), 453-462.
73. Toshpo'latova, S. (2024). BUXORODAGI SAROYLAR. Modern Science and Research, 3(5), 522-529.
74. Toshpo'latova, S. (2024). O'RTA ASRLARDA OILA PEDAGOGIKASIGA OID FIKRLAR. Modern Science and Research, 3(12), 353-361.
75. Toshpo'latova, S., & Xudoyqulov, S. (2024). History And Ethnology Of Olot District. Modern Science And Research, 3(5), 148-151.